

Campagne Hoop voor de Kerk in Syrië en Irak

door Geert van Dartel

Gehoor gevend aan de oproep van kerkelijke leiders uit Syrië en Irak, maar ook van Syrische christenen in ons land organiseren kerken en organisaties van februari tot juni een publiekscampagne om de nood en hoop van de Kerk in Syrië en Irak onder de aandacht van de Nederlandse bevolking te brengen, van christenen en van niet-christenen. Beeldmerk van de campagne is het geschonden kruis waarvan één arm weggeschoten is. Zo nijpend is de situatie voor de Kerk in Syrië en Irak. Het is onaanvaardbaar dat deze oude christelijke gemeenschappen vernietigd en uitgewist worden. Ze zijn daar sinds het begin van het Christendom geworteld en hebben recht er te zijn. Niet alleen dat, ook als minderheid zijn ze belangrijk voor de toekomst. Daarom gaat het in deze campagne Hoop voor de Kerk in Syrië en Irak. De Kerk daar geeft niet op. Bovendien, door het getuigenis van christenen daar zijn ze voor ons, christenen in Nederland, een teken van hoop. Laten we luisteren naar hun verhalen, voor en met hen bidden en hen zo goed mogelijk steunen om door deze verschrikkelijke oorlog heen te komen.

“Als jullie het goed met ons voor hebben, bid dan met ons dat de oorlog eindigt, help ons dan de christenen te steunen die besloten hebben om te blijven, help ons dan hen te helpen in hun strijd tegen mislukking en bij hun inspanningen om te bouwen en te blijven!” aldus mgr. Jean-Clément Jeanbart, de Grieks-katholieke aartsbisschop van Aleppo, in zijn appèl van 7 juli 2015. Hij deed zijn oproep op een moment dat zijn stad Aleppo door beschietingen en gevechten zeer zwaar getroffen was. Sindsdien is de situatie in Aleppo en heel Syrië alleen maar verslechterd. Bijna de hele infrastructuur van het land wordt door deze oorlog verwoest: fabrieken, winkels, scholen, ziekenhuizen, elektriciteitscentrales, wegen en spoorwegen. “Geconfronteerd met de ellende waaraan we ten prooi gevallen zijn, kunnen we alleen nog maar vertrouwen op Gods barmhartigheid. Alleen die kan ons bevrijden en vrede herstellen in ons land. We bidden dat het Heilig Kruis van

onze Heer diegenen die de macht hebben verlicht. We kunnen paus Franciscus alleen maar danken voor zijn herhaalde oproepen en onophoudelijk gebed voor vrede in Syrië.”

Christen - Antiochië

In de naam is eigenlijk ieder *christen* verbonden met Syrië. In Antiochië, één van de grote steden van het oude Romeinse Rijk, werden de volgelingen van Jezus immers voor het eerst *christen* genoemd. De evangelist Lucas kwam er vandaan en onvergetelijk en belangrijk is voor ieder christen de bekering van Paulus op weg naar Damascus. Paulus, apostel van de verzoening en de hoop in Christus naam.

De Kerk in Syrië heeft de eeuwen doorstaan, maar is zoals overal in verschillende kerkgenootschappen uiteen gevallen. Voor het begin van de oorlog woonden er in Syrië ongeveer 23 miljoen mensen, waarvan bijna 10% christen. De Grieks-orthodoxe Kerk van het patriarchaat van An-

Inhoudsopgave

■ Pag. 1-2

Campagne: Hoop voor de Kerk in Syrië en Irak

Van februari tot juni vragen kerken en organisaties in Nederland aandacht voor de Kerk in Syrië en Irak. De Zondag voor de Oosterse Kerken is daarvoor een uitgelezen gelegenheid.

■ Pag. 3

Kerk in Irak geeft niet op!

Zr. Yosé Höhne was vanaf 2003 regelmatig in Irak. Ze schrijft over de grote inzet van de Chaldeeuwse Katholieke Kerk voor vluchtelingen en ontheemden.

■ Pag. 4

Waarom moeten christenen in het Midden Oosten blijven

Leo van Leijssen zet de argumenten op een rij waarom het zo belangrijk is dat christenen in het Midden-Oosten moeten kunnen blijven.

■ Pag. 5

Pater Frans van der Lugt, bruggenbouwer en martelaar in Syrië

Recensie van het boekje over deze moedige priester die op 7 april 2015 op brute wijze werd vermoord in Homs.

■ Pag. 6-7

Paus en Patriarch op de bres voor christenen in het Midden-Oosten

In februari vond op Cuba een historische ontmoeting plaats tussen paus Franciscus en patriarch Kyrill. Wat betekent dit bezoek voor de christenen in het Midden-Oosten en voor de relatie tussen katholieken en orthodoxen?

■ Pag. 8

Liefde voor Syrië, Steun voor projecten van Caritas Syrië

Dankzij verschillende fondsen kon de vereniging bijdragen aan de noodhulp van Caritas Syrië in Aleppo.

tiochië is met 1 miljoen leden de grootste kerk, de Grieks-katholieke Kerk van aartsbisschop Jeanbart telt ongeveer 250.000 leden, de Syrisch-orthodoxe 170.000 en de Syrisch-katholieke Kerk bijna 70.000. Daarnaast zijn er nog enkele andere, kleinere kerkgenootschappen. Het aantal christenen in Syrië is door de oorlog gehalveerd. Door de oorlog zijn miljoenen mensen binnen en buiten Syrië ontheemd geraakt. Er zijn volgens de VN al meer dan 250.000 doden gevallen. Andere schattingen komen bijna uit op het dubbele aantal doden.

Is er nog hoop?

Ondanks alle wanhoop en verbijstering over de terreur en de verwoesting die door de oorlog wordt aangericht is de hoop voor de Kerk in Syrië en Irak niet verloren. Luister naar het verhaal van pater Jacques Mourad, een Syrisch-katholieke priester, die in mei 2015 ontvoerd werd door IS en na vijf maanden gevangenschap in Raqqa met behulp van een moslimvriend kon ontsnappen. Na zijn vrijlating dankte hij allen die voor zijn vrijheid gebeden en hem geholpen hadden. In verschillende interviews vertelde hij zonder bitterheid en ongebroken over de periode van zijn gevangenschap in Raqqa en de

kracht die hij uit zijn geloof putte om dit te doorstaan. p. Jacques blijft in Syrië en hoopt dat hij het door IS in augustus vernietigde St. Elias klooster in Quaryatayn (6^e eeuw), waar hij prior was, weer te kunnen opbouwen.

Indrukwekkend ook is het verhaal van de Franciscaanse gemeenschap in de wijk Soulaymanieh van Aleppo. Hun huis werd zowel bij de beschietingen in april 2015 als in februari 2016 getroffen door mortierinslagen. Voor Kerk in Nood deed pater Ibrahim zijn verhaal. De raketbeschietingen zaaien dood en verderf en veroorzaken angst en paniek. De franciscanen blijven en helpen waar ze maar kunnen. 'Probeer u in te denken wat deze gezinnen doormaken wanneer 's nachts om hen heen raketten inslaan, zonder dat zij ook maar een idee hebben van wat er nog gaat gebeuren. Een oude vrouw vertelde onder tranen dat de mensen die nacht niet wisten wat ze moesten doen: wegrennen en de dood op straat in de ogen zien of thuis blijven en riskeren door raketten om het leven te komen? (...) Waarom wij blijven? We geven niet op. We hebben het moeilijk, maar zijn niet verslagen. We hebben voedselpakketten gebracht naar de getroffen woningen, hebben met experts schade op-

genomen en zijn met het herstel van ramen en deuren begonnen.'

“Hoe lang zult Gij mij nog vergeten?”

In de ellende van deze oorlogsgebeurtenissen komen bij pater Ibrahim de woorden op van psalm 12: “Hoe lang nog zult Gij mij vergeten?” ‘Soms vraag ik mij af “Heeft de Heer ons verlaten?” We zijn op een punt waar het geloof tot op zijn grondvesten beeft, voor ons allen van de kleine kudde die nog over is in Aleppo. Christus vroeg aan Saul “Waarom vervolgt gij mij?” Het zijn de woorden die duidelijk blijken gaven van Zijn verbondenheid met ieder deel van Zijn heilig lichaam. Hij is hier, lijdend aan het kruis en Hij wendt zijn blik niet af van het lijden van Zijn volk; Hij is hier te midden van Zijn volk. Hij helpt Zijn mensen en staat hen bij via de barmhartigheid en het mededogen van Zijn apostelen, al wordt hun moed soms zwaar op de proef gesteld en worden zij door verslagenheid bevangen bij het zien van wat hun kudde wordt aangedaan. Zo is het voor ons, Franciscaner monniken. En daarom blijven we hier.’

Hoe kunnen wij hier in Nederland dan wanhopen. Laten we bidden voor vrede en hulp organiseren. ●

Kerk in Irak geeft niet op!

door zr. Yosé Höhne-Sparborth

Eind vorig jaar vertrok zr. Yosé Höhne voor het tweede jaar op rij voor een paar weken naar Irak. Ze was te gast bij mgr. Thomas Mirkis, dominicaan en aartsbischof van de Chaldeeuwse-Katholieke Kerk in Kirkuk. Met eigen ogen zag ze met welk een inzet christenen in Irak proberen iets van het leven te maken. De Kerk vervult een onvervangbare diaconale en maatschappelijke taak. Voor Overeen vertelt ze over haar ervaringen in Kirkuk en Erbil.

Verdreven door IS uit Mosul

Laat ik beginnen met de wrange kant van het verhaal. In die nacht van paniek, begin augustus 2014, vertrokken alle christenen uit de Ninivevlakte hals over kop, want IS, kwam er aan'. Mosul hadden ze al, en nu trokken ze de vlakte in. Hals over kop: iedereen in de auto laden en wegwezen! Contant geld mee, goud mee, verder rennen. Zelfs geen schoon ondergoed of paspoort ingepakt. Wel alles en iedereen in vliegende haast in de auto geladen: barende vrouwen, hoogzwangere vrouwen, kindertjes met downsyndroom, blinde, kreupele kinderen en volwassenen, veelal zonder de rolstoel, want de plek was nodig voor de mensen. Sommige families vergaten zelfs hun hond, en dat is verdrietig voor de kinderen. Ook stervende mama's en papa's werden ingeladen. Lange karavannen auto's koersten naar de Koerdische steden en buurlanden.

Naar School bij de zusters

In Erbil werden de 16 zusters van het kloosterbejaardenhuis in de vroege morgen opgeschrikt door 60 gevluchte zusters. Inschuiven dus, het hele huis op zijn kop. Een half jaar later beheerste de paniek en het ontneemd zijn nog het hele huis, maar de twee eerste weken waren het ergste: toen stierven vijf van de oude zusters plotseling, door de schokgolf. Met hulp werden er achttien wooncontainers in de tuin geplaatst,

◆ *Studenten in Kirkuk*

voor enige verlichting; het bleef full house. Augustus 2015 werd een tweede huis gekocht en kon de groep verdeeld worden. Tegelijk werd op een bouwterrein een school gebouwd van containerwanden: in drie maanden 18 klaslokalen plus nevenruimten. De zusters leiden de school, 34 lerar(ess)en, allen vluchtelingen, geven er nu les aan 500 vluchtelingenkinderen van 6-12 jaar. Volgend jaar willen ze met voortgezet onderwijs beginnen. Twee woonhuizen zijn nu kleuterschool. Enkele zusters bezoeken dagelijks de vluchtelingen die nog in kampen zitten waar het niet leuk is: om de ergste nood te signaleren, om moed in te spreken, of te troosten.

Bisschop van vluchtelingen

Aartsbisschop Yousif Thomas Mirkis van Kirkuk en Suleymania, een bisdom met nu nog 7000 gelovigen, nam verantwoordelijkheid voor 4000 christelijke vluchtelingen om de hele hulp voor hen te coördineren. Zijn beleid is gericht op het behoud van de gemeenschap in Irak.

Daartoe moet het leven leefbaar gemaakt worden. Daartoe moet de relatie met de moslims, die altijd goed was, ook goed gehouden worden.

Allen doen mee. De kleine kathedrale lagere school nam 35 leerlingen extra op. De klasjes zitten mudvol; de (meest moslim) leraressen werken extra hard voor hetzelfde kleine salaris. Een kleuterschool is in aanbouw.

Veiligheid en toekomst bieden

De bisschop koopt graftombes, zodat de doden in 'eigen' familietombes begraven

kunnen worden. En de bisschop huurt inmiddels 14 woonhuizen van geëmigreerde families, verbetert de energievoorziening, koopt bedden en laat er studenten wonen, 24-35 per huis. Stand per 1.1.2016: 140 jonge vrouwen (christenen, jezidi's, moslims) en 250 jonge mannen (jezidi's en christenen). Moslimmannen neemt hij niet aan: Kirkuk is een stad van 1,5 miljoen inwoners, er wordt een half miljoen moslimvluchtelingen opgevangen, grotendeels in tenten. Zelfde aantallen gelden voor de andere steden.

Aanvragen van moslimmannen zou hij niet aankunnen, dat is te veel. Het district Kirkuk garandeert het onderwijs, Mirkis het onderkomen. Dit is zijn belangrijkste project: de studenten kunnen in Koerdistan niet studeren doordat ze de taal niet kennen, en alleen Kirkuk heeft een Arabischtaalgige universiteit in relatief veilig gebied. Per student kost dit \$ 3.000,— per jaar. Hij laat ze niets betalen, hij vraagt wel dat ze hard werken. Ze werken hard, allen slaag-

lees verder op pagina 7

Waarom moeten christenen in het Midden-Oosten blijven?

door Leo van Leijssen

Al tientallen jaren vindt een uittocht van christenen uit het Midden-Oosten plaats. De laatste tijd is die in een stroomversnelling geraakt. Dat drukt ons op de vraag: *Waarom moeten christenen in het Midden-Oosten blijven?* En is het op dit moment de belangrijkste vraag? – mensen uit Syrië en Irak zijn aan het overleven. Toch een poging tot antwoord, méérdere antwoorden: algemeen-menselijke én christelijk-religieuze. Ze sluiten elkaar niet uit.

Twee algemene argumenten

1 Hun goed recht Iedere mens heeft het grondrecht te wonen op zijn geboortegrond. Niemand mag tot vreemdeling gemaakt worden in eigen land of worden verdreven! Christenen wonen al 2000 jaar in het Midden-Oosten, 600 jaar voordat de islam er kwam. Het is ook hún woongebied.

2 Goed voor de samenleving als geheel Een Midden-Oosten zonder christenen is slecht voor die maatschappij. In plaats van een pluriforme samenleving met verschillende minderheden, onder wie christenen, zal het Midden-Oosten dan steeds meer een monolithische, onvrije moslim-samenleving worden – verstikkend! En ook: christenen leveren – samen met anderen – vanuit hun roeping een belangrijke bijdrage aan cultuur, goed onderwijs en goede gezondheidszorg. Tevens zijn westerse christelijke instellingen (rooms-katholiek, protestant) hierbij belangrijk, ook voor moslims.

Twee 'christelijke' argumenten

3 Goed voor de Kerk, voor het wereldchristendom Het christendom komt uit het Midden-Oosten. De orthodoxe en oosters-katholieke kerken vertegenwoordigen tradities die geworteld zijn in deze bakermat van het christendom: oriëntaals, semitisch, Bijbels. Afsneden van hun oorsprongsgebieden kunnen deze tradities, ook al zijn ze tegenwoordig in de emigratie gevestigd, onvoldoende tot

bloei komen. Het universele karakter van de hele Kerk ondergaat daarmee een onherstelbare amputatie.

4 Evangelieverkondiging De Blijde Boodschap is voor heel de wereld, ook voor het Midden-Oosten. De kerken daar kiezen doorgaans niet voor directe missionering onder niet-christenen. Hun verkondiging is meestal concrete presentie; 'zout der aarde' zijn. Het Evangelie (proberen!) te beleven in woord en daad kan aanstekelijk zijn. Zonder een christendom, geworteld en geleefd in het Midden-Oosten, wordt Evangelieverkondiging moeilijk, zo niet onmogelijk.

Een extra, vijfde argument

5 Het was ooit mogelijk Er is een historische waarheid, waarin we nu nog maar amper kunnen geloven – denk aan IS in Syrië en Irak; aan het geweld van moslim-extremisten in Egypte... Maar er waren tijden dat christenen relatief harmonieus met hun moslimse medeburgers samenleefden. Voorbeelden zijn het Irak van de 8^e – 9^e eeuw met zijn islamitisch-christelijke dialoog; de gezamenlijke inzet van Arabische christenen en moslims in de 19e en 20e eeuw om hun samenleving politiek en cultureel te hervormen.

Vertrouwen herstellen

Plaatselijke kerkleiders dringen bij christenen uit de regio aan: 'Ga a.u.b. niet weg!' Maar kan dit nog? Dat vreedzame co-existentie ooit wél kon, kan een inspiratie voor de toekomst zijn. Christenen in het Midden-Oosten, ter plaatse én in de emigratie, zitten soms in een vreselijke spagaat: pleiten voor voortgezette aanwezigheid in de regio én een diepgeworteld wantrouwen tegenover moslims. Hoe begrijpelijk misschien ook, die twee sluiten elkaar op den duur uit. Zonder herstel van vertrouwen is een presentie van christenen – met een constructieve bijdrage aan de samenleving – bij voorbaat onhaalbaar.

Poetin bombardeert onder het mom van IS-bestrijding lukraak regio's met andere tegenstanders van Syrië's president Assad. Dit wordt aan christelijke zijde nog al eens verwelkomd. Als je weet dat vele onschuldige burgers hierbij sterven, dan lijken mij – zacht gezegd – Poetins en Assads bombardeementen geen manier om een christelijke presentie in het Midden-Oosten te garanderen.

Hoe kan het dan wel? In het autonome Koerdische Noord-Irak sticht eind december de Chaldeeuwse bisschop van Erbil een Katholieke Universiteit.

Speerpunten: opleiding tot beroepen waaraan behoefte is; empowerment van de eigen autochtone christelijke identiteit door studie; toegang voor christenen én moslims (zie:

<http://www.oecumene.nl/nieuws-blogs/nieuws/1139-pokrof-hoop-tegen-de-stroom-in>). Sinds kort resideert de patriarch van de autochtone Assyrische Apostolische Kerk, na 80 jaar buiten het Midden-Oosten, weer in Irak, in hetzelfde Erbil. Hoopgevende stappen, het verhaal van het christendom in het Midden-Oosten is niet ten einde.

Alle bovengenoemde argumenten laten onverlet dat christenen soms goede beweegredenen hebben het Midden-Oosten te verlaten: economische, politieke, humanitaire en opvoedkundige. Dat moet ook worden gerespecteerd, zeker nu de regio nog altijd in brand staat. ●

Pater Frans, bruggenbouwer en martelaar in Syrië (boekbespreking)

door Leo van Leijssen

“Een man wars van status en conventies”, “wilde de jonge mensen [...] stimuleren de platgetreden paden te verlaten”, “op religieus vlak verliet Frans de kaders van een taal die men gewend was te horen [...] hield ervan om de mis te vieren op een manier die vaak sommigen choquerde, maar die anderen verrukte”. Zomaar wat citaten van drie verschillende mensen over Frans van der Lugt sj (1938-2014).

Pater Frans van der Lugt heb ik nooit ontmoet. Oktober 1998 maakte ik op doorreis vanuit Beiroet naar het klooster Mar Moesa bij Nebek (Syrië) een tussenstop op wat – naar ik begreep – de katholieke jezuïetenparochie van Homs was en waaraan hij als pasto(o)r verbonden was. Daar zou iemand mij verder helpen op de enigszins gecompliceerde weg naar Mar Moesa. Over die bijzondere Nederlander in Homs had ik al vaak gehoord, hoopte hem daar ook te ontmoeten, maar hij was er jammer genoeg niet.

Ga door!

In het boek *Frans van der Lugt sj. 1938-2014* ontmoet ik hem, indirect, alsnog. Op de voorzijde staat hij. Licht gebogen houding, door zijn brillenglazen opkijkend vanaf het mobieltje in zijn handen, vriendelijk lachend. Een peuter omklemt, zoals kinderen doorgaans bij vader of moeder doen, innig zijn rechterbroekspijp op amper kniehoogte: Frans van der Lugt, letterlijk en figuurlijk ten voeten uit. En zo is ook het boekje over hem. Op de cover staat, onder de foto, een beetje cryptisch in Arabische letters, voor wie het ontcijferen kan: *ila'l-amaam*, ‘Ga door!’. Zijn motto! In zijn bijdrage ‘Een heel vervelende martelaar’ vertelt medebroeder en medewerker Tony Homsy sj., hoe een andere medebroeder, pater Nawras bij Frans van der Lugts gouden kloosterjubiläum (2009) zijn eerbetoon begon

met: “Frans, weet je dat je een vervelende man bent.” Homsy: “Wat pater Nawras probeerde te zeggen [...] is dat Frans’ beroemdste slogan – ‘Ga door’ – een vervelende oproep is en zelfs drammerig. Het is een oproep om te veranderen en meer inspanning te investeren in ons leven en in onze zending met Christus in zijn Koninkrijk.” (p 109).

Dat was de gelovige passie van deze christen, priester, jezuïet, Nederlander, “Syriër met de Syriërs”, zen-beoefenaar, “geestige psychotherapeut en sociaal werker”, studentenpastor, stichter van het project El-Ard, jarenlange organisator van bezinningsvoetochten voor christelijke en moslimse jongeren, en tenslotte martelaar... Want er was minstens één iemand die Frans van der Lugt écht vervelend vond en hem uit de weg ruimde met twee pistoolschoten, ‘s ochtends 7 april 2014.

Vriend van Syrië

In dit boek komen alle bovengenoemde aspecten van zijn leven aan de orde. Familie, oud-leerlingen, medebroeders uit het Midden-Oosten, maar ook uit Nederland of de VS vertellen wie hij was voor hen, voor Syrië. Hoe hij mensen onbevange tegemoet trad, christen of moslim, voor- of tegenstanders van Assad. Het meest boeiend vond ik zelf zijn eigen in deze bundel verzamelde bijdragen, vooral over Syrië vanaf het begin van de opstand maart 2011, waarin hij soms zelfs met diezelfde hem kenmerkende onbevangeheid de regering bejegende. Hiervan viel wellicht toch iets posi-

◆ Frans van der Lugt sj

tiefs voor ‘s lands toekomst te verwachten. Het doet mij weer beseffen hoe ingewikkeld voor ons westerlingen de situatie van Syrië is en die van zijn christenen in het bijzonder. Het boek komt uit de kring van pater Frans’ natuurlijke én kloosterlijke familie, maar overschrijdt er de grenzen van in het openleggen van de wereldwijde betekenis van deze man. Ban Ki-moon, paus Franciscus, toenmalig minister van Buitenlandse Zaken Frans Timmermans reageerden geschokt op zijn dood. De intimiteit van Frans van der Lugts leven was er tegelijkertijd één die openstond naar de wijde mensenwereld. Met de verhalen van grote edelmoedigheid van Syriërs onderling, mos-

lims en christenen, geeft het boekje ook de menselijke maat aan van dit land dat al vijf jaar in zijn vooral gruwelijke kanten onze leefwereld binnenstormt. Dát allemaal vertellen, daarin is dit boekje uitstekend geslaagd.

Van zijn door anderen gesignaleerde on-orthodoxe, soms choquerende, wijze van handelen, ook in zijn voorgaan in de liturgie getuigt een wel erg verrassend moment waarvan Frans van der Lugt zelf vertelt in een opgenomen artikel uit 2012, ‘Lief en leed uit Homs’. Daar beschrijft hij (p 66) hoe hij pas nog in een door bommen geteisterd Homs Palmzondag had gevierd samen met zowel overgebleven – meest orthodoxe – christenen als onlangs gearriveerde moslimvluchtelingen. Maar dát verhaal onthoud ik u hier: voor als u zelf dit boek ter hand neemt. ●

Paul Begheyn sj (red.), *Frans van der Lugt sj 1938-2014. Bruggenbouwer en martelaar in Syrië*, Valkhof Pers 2015.

Paus Franciscus en patriarch Kyrill op de bres voor christenen in het Midden Oosten

door Geert van Dartel

Tot ieders verrassing vond op 12 februari jl. op de internationale luchthaven van Havana (Cuba) een historische ontmoeting plaats tussen paus Franciscus en patriarch Kyrill. Aan het bezoek is een voorbereiding van twee jaar vooraf gegaan. Omdat de obstakels voor de ontmoeting tussen paus en patriarch vanaf 1990 steeds door de Russisch-orthodoxe Kerk werden opgeworpen, ligt het in de rede om te veronderstellen dat vooral aan Russische kant iets veranderd is, wat deze ontmoeting niet alleen mogelijk, maar zelfs urgent maakte.

Volgens het patriarchaat van Moskou was de dramatische situatie van christenen in het Midden-Oosten en in Noord-Afrika dé aanleiding om over oude gevoeligheden en twisten met Rome heen te stappen. Dat wordt bevestigd door de gemeenschappelijke verklaring die paus Franciscus en patriarch Kyrill in Havana ondertekenden. De vervolging van christenen in deze regio's komt als eerste en belangrijkste brandende kwestie uitvoerig aan de orde. Paus en patriarch verheffen hun stem tegen de gedwongen exodus en uitroeiing van de oude christelijke gemeenschappen in Syrië, Irak en de omliggende landen. Ze roepen de internationale gemeenschap op om snel te handelen om te voorkomen dat christenen helemaal uit het Midden-Oosten verdreven worden. Tegelijkertijd spreken ze hun solidariteit en medeleven uit met mensen uit andere religieuze tradities die eveneens het slachtoffer zijn van oorlog, chaos en terroristisch geweld. Ze roepen de internationale gemeenschap op een einde te maken aan het geweld en het terrorisme en tegelijkertijd langs de weg van de dialoog het herstel van de civiele vrede te bevorderen.

Strategische alliantie?

De zorg voor de christenen in het

Midden-Oosten is slechts één van de onderwerpen die in de gemeenschappelijke verklaring aan de orde worden gesteld. Andere aandachtspunten of *concerns* zijn: de zorg over het groeiende secularisme in de Westerse wereld, de grote tegenstellingen tussen rijk en arm in de wereld, de waarde van huwelijk en gezin en het onvervreemdbare recht op het leven vanaf de conceptie tot aan de dood. Hoge vertegenwoordigers van de Russisch-orthodoxe Kerk hebben in de voorbije jaren vaker aangedrongen op een strategische alliantie van orthodoxen en katholieken ter bescherming van de positie en de rechten van christenen in de seculiere samenlevingen. De gemeenschappelijke verklaring lijkt hiervoor de weg te openen.

Doorbraak

Het zou het gemakkelijkste zijn geweest om de verklaring te beperken tot die zaken waarover men het gemakkelijk eens is. Dat is gelukkig niet gebeurd en vooral dat tekent het belang van deze verklaring.

Indringend en positief wordt gesproken over de relatie tussen katholieken en orthodoxen.

Daar ligt de doorbraak. Het is namelijk geen geheim dat de antikatholieke sentimenten met name in Rusland nog steeds erg sterk zijn. Naar ver-

luit heeft patriarch Kyrill lang geargeld voor hij instemde met deze ontmoeting. Ook zou er van Russische zijde op zijn aangedrongen dat er bij deze ontmoeting niet gezamenlijk gebeden zou worden. Dat wekt bevreemding omdat – zoals de gemeenschappelijke verklaring aangeeft – beide kerkleiders elkaar ontmoet hebben als 'broeders in het christelijk geloof om met elkaar "van aangezicht tot aangezicht te spreken" (2 Joh. 12)'. Het gemeenschappelijk gebed was destijds één van de hoogtepunten bij de ontmoeting tussen paus Paulus VI en patriarch Athenagoras in 1964. In de veelvuldige ontmoetingen die sindsdien tussen de paus en de oecumenisch patriarch van Constantinopel hebben plaatsgevonden, is het gemeenschappelijk gebed een vast onderdeel. Blijkbaar is de relatie tussen Moskou en Rome nog niet zo hecht, dat dat mogelijk is. Dat neemt niet weg dat in deze verklaring het gemeenschappelijk geloof en de gedeelde Traditie van de eerste tien eeuwen sterk worden benadrukt. De blik is gericht op het overwinnen van oude en recente conflicten waardoor beide kerken van elkaar gescheiden zijn: 'Het is onze hoop dat onze ontmoeting zal bijdragen aan het herstel van de eenheid zoals God die wil en waarvoor Christus gebeden heeft'. Katholieken en orthodoxen worden

den voor de jaarexamens. En ze leven, full house'. De keuken als gemeenschappelijke ruimte, alle kamers vol met bedden. De bisschop laat het eten kopen, samen koken ze. En stu-

deren dat de stukken eraf vliegen. En vooral, bij deze huizen: in veilige zones van Kirkuk. En bij elkaar in de buurt. ●

Alle financiële hulp is welkom om dit langdurige project van mgr. Thomas

Mirkis vol te houden. Bijvoorbeeld via adoptie van studenten.

Zr. Yosé Höhne reisde vanaf 2003 regelmatig naar Irak. In 2014 en 2015 verbleef ze langere tijd in Kirkuk waar ze te gast was bij de aartsbisschop van Kirkuk, mgr. Thomas Mirkis o.p.

opgeroepen om 'waar dat mogelijk en nodig is' samen getuigenis te geven van het christelijk geloof. 'Ons christelijk geweten en pastorale verantwoordelijkheid nopen ons om niet passief te blijven ten overstaan van uitdagingen die om een gezamenlijk antwoord vragen', aldus de verklaring.

Kritiek

De tijd zal uitwijzen of deze ontmoeting tussen paus en patriarch op Cuba inderdaad van zo'n grote betekenis is geweest. Van verschillende kanten klinkt intussen kritiek. Vanuit internationaal politiek perspectief wordt vooral gekeken wie er voordeel van deze ontmoeting kunnen hebben.

Zonder de zegen van president Poetin zou deze ontmoeting niet mogelijk geweest zijn. De positie van de Russische patriarch in de Orthodoxie wordt er door versterkt, maar ook de buitenlandse belangen en strategie van Rusland zijn er mee gediend. In het Midden-Oosten heeft Rusland militair en politiek het initiatief naar zich toegetrokken. Weliswaar hebben beide kerkleiders samen opgeroepen tot het beëindigen van het geweld en het aangaan van een dialoog, maar

iedere kritiek op de Russische bombardementen op Syrië waarvan de burgerbevolking het slachtoffer is, ontbreekt.

Voor de passages over Oekraïne liggen gevoelig. Vanuit de Grieks-katholieke Kerk in Oekraïne is met bitterheid en teleurstelling op de verklaring gereageerd. De Groot-Aartsbisschop Svjatoslav Sjevtsjoek van Kiev-Galicië gaf op 14 februari in een uitgebreid interview zijn visie op de ontmoeting. Hij spreekt met respect over de instelling en moed van paus Franciscus voor wie deze bijeenkomst op de eerste plaats een 'geestelijk gebeuren' was dat katholieken en orthodoxen verbindt. Ten aanzien van de Russische patriarch Kyrill overheerst wantrouwen. Bij de patriarch was volgens aartsbisschop Sjevtsjoek van een geestelijke bezieling of theologie niets te merken. Op Cuba kwamen twee parallelle werelden bijeen die elkaar nooit zullen raken. Van een echte ontmoeting was geen sprake. Wat de Oekraïense aartsbisschop met name steekt is dat in de verklaring zonder overleg of ruggenspraak over Oekraïne wordt gesproken. Fijntjes merkt hij op dat hij zelf lid is van de Pauselijke Raad voor de

niet gesproken over de agressie tegen Oekraïne doch slechts over 'conflict' en 'vijandigheid'. Door deze weergave van zaken, zo stelt de aartsbisschop in het interview, komt het 'dat velen in Oekraïne zich verraden voelen, teleurgesteld zijn over de halve waarheden in de gemeenschappelijke verklaring en deze zien als een indirecte steun voor de agressie van Rusland tegen Oekraïne'.

De Russische reactie op de kritiek van aartsbisschop Sjevtsjoek liet niet lang op zich wachten. Metropoliek Hilarion, één van de architecten van de ontmoeting op Cuba, nam via het nieuwsagentschap Interfax afstand van de uitspraken van de Oekraïense aartsbisschop: 'Deze reactie is erg negatief en beledigend, niet alleen voor ons, maar ook voor de paus.

Deze stellingname laat zien dat er in de positie van het bestuur van de Oekraïense Grieks-katholieke Kerk nog niets is veranderd. Ze zijn er nog niet aan toe om acht te slaan op de stem niet alleen van onze patriarch, maar ook van de paus.'

Teken van hoop

Oecumene staat altijd in een concrete context. Het lijkt geen twijfel dat ontmoetingen zoals deze tussen paus en patriarch op Cuba goed gevolgd worden door de internationale politiek. De vraag is of de leiders van de kerken afzonderlijk en gezamenlijk zoveel gezag en invloed hebben dat hun optreden van wezenlijke invloed is op de ontwikkelingen. Of, dat omgekeerd anderen achter hun rug de regie voeren. De noodsituatie in Syrië en Irak en de oplopende spanningen in de wereld hebben paus en patriarch – voor buitenstaanders volledig onverwacht – bij elkaar gebracht.

Hun ontmoeting en gemeenschappelijke verklaring, gericht op het herstel van gemeenschap en het bevorderen van de vrede, is een belangrijk teken van hoop. ●

Liefde

Liefde, het spijt me
Namens alle mensen
Die het doek sluiten
Ze zijn vergeten
Dat je altijd de harten voedt
Groot of klein

Ze zijn vergeten
Dat je de takken aan de bomen bent
Het kwetteren van de vogels
En de geur van de bloemen
Dat je de glimlach
Om de monden van de kinderen doet verschijnen

Je bent de fakkel voor de verdwaalde
In donkere nachten

Je bent het licht
Altijd, dag en nacht

Ik ken jou als korrel
Je verdroogt in de grond
Maar je komt groen terug

We zien jou in de tederheid van een moeder
In behulpzaamheid tussen twee burens
Ik zie jou in de vriendschap
Dat je naast jouw vriend staat
Tijdens de vernietiging

O mijn land
Op jouw grond wil ik bouwen
Steen op steen
Ik hoef alleen maar liefde in mijn hart te planten
Dan schijnt de glorie vanzelf in het land

Woorden van hoop

Een toekomst voor Syrië

Gedicht van Fouad Haidar, muzikinstrumentenmaker en schrijver-dichter uit Damascus uit de bundel 'Woorden van Hoop, een toekomst voor Syrië', uitgegeven door Yasmin Kahlaf en Miranda Kamerbeek, 4e druk december 2014, p. 11. Dit gedicht werd op tv voorgelezen op kerstavond 2013.

Hulp aan Syrië

Vanaf 2003 onderhoudt de Katholieke Vereniging voor Oecumene contact met nationale afdelingen van Caritas Internationalis in Irak, Syrië, Turkije en Libanon. In de loop der jaren hebben we uit de (bescheiden) opbrengst van de collecte op de Zondag Oosterse Kerken projecten van verschillende Oosterse Kerken en het werk van Caritas gesteund. Het afgelopen jaar heeft de vereniging voor de Bisschoppenconferentie en enkele fondsen bemiddeld bij de humanitaire hulp aan Syrië.

Veel parochies gaven gehoor aan de oproep van de Bisschoppenconferentie om op 20 september 2015 een collecte te houden voor mensen in nood in Syrië. Deze collecte bracht landelijk € 75.000,- op. De helft daarvan, € 37.500,- werd ter beschikking gesteld van Caritas Syria voor voed-

selhulp aan ruim 4.000 families in Aleppo. Het fonds Pour les Autres stelde via het bisdom Rotterdam € 75.000,- beschikbaar voor voedselhulp van Caritas Syrië aan Aleppo. Mgr. Antoine Audo sj. schreef ons: 'Beste vrienden, Hartelijk dank voor alles wat jullie doen voor ons voedselproject in Aleppo. Het is bestemd voor meer dan 4.000 families. Dank voor jullie hulp en jullie gebed.'

Met steun van Vastenactie werden enkele sociale projecten van het Melkitische bisdom van Bosra en Hauran gesteund met een bedrag van € 30.000,-

Op de Zondag voor de Oosterse Kerken vragen we uw gebed en steun voor de Kerk in Syrië en Irak. Preekschets en voorbede voor de liturgie van zondag 24 april vindt u op de website www.oecumene.nl Wilt u het humanitaire werk van Caritas Syrië steunen dan kan dat met een gift op rekening: **NL73 INGB 0001 0876 28 t.n.v. de Katholieke Vereniging voor Oecumene, o.v.v. Caritas Syrië.**

Bezoek onze website op: www.oecumene.nl

Colofon

Overeen is het communicatieblad van de Katholieke Vereniging voor Oecumene Athanasius en Willibrord. Leden, donateurs en parochies ontvangen het blad twee maal per jaar.

Redactie: Geert van Dartel, Mirella van Herp, Leo van Leijsen

Vormgeving: VANDARTEL, OSS

Drukwerk: Van Stiphout, Helmond

Katholieke Vereniging voor Oecumene Athanasius en Willibrord

Emmaplein 19 D
5211 VZ 's-Hertogenbosch
T: 073-7370026
E: secretariaat@oecumene.nl
Internet: www.oecumene.nl
IBAN: NL73 INGB0001087628
IBAN: NL97 INGB0000801919
ISSN: 1568-2862